

Jordi GIRÓ. **Els homes són i les coses passen. Maurici Serrahima i Bofill (1902-1979), un filòsof-literat del segle XX.** Barcelona: PAM, 2004, 352 p., 15'50 €

Maurici Serrahima, una de les figures més rellevants de la cultura catalana contemporània, mereixia, de fa temps, un estudi com el que ressenyem. El llibre de Giró es beneficia de la publicació de l'obra memorialística –els sis volums d'*El passat quan era present*, cinc dels quals podem llegir en una versió no autocensurada– i s'emmarca en un procés incipient de recuperació de l'obra de l'escriptor, activat l'any 2002 amb motiu del centenari del seu naixement.

L'estudi, elaborat a partir d'un tema-pivot ja explícit en el títol «els homes són i les coses passen», se centra en l'interès específicament humà de les preferències de Serrahima: «per a mi, tot es redueix a l'interès per la vida i pels homes» (p. 210). Aquest «filòsof-literat del segle XX» és autor d'una obra polifacètica, vocacional, que abraça des de la literatura de creació (en prosa: novel·la, conte i literatura del jo) fins a l'assagística (de tema literari, polític, religiós i jurídic). La seva trajectòria personal –molt dilatada en el temps– demostra la continuïtat d'aquesta «vocació total de l'home-escriptor» (p. 134), que, salvant intermitències històriques i reticències personals (el pudor i el perfeccionisme), expressa una filosofia coherent que interrelaciona ficció i realitat, individu i col·lectivitat.

Pel que fa a l'itinerari biogràfic, Giró, en un magnífic exercici de síntesi divulgadora, aclareix aspectes difusos de la trajectòria de Serrahima, que es deuen, d'una banda, a la seva (massa retreta) dispersió i, de l'altra, a la redundància derivada d'una part dels materials estudiats –que posen al descobert documents notables,

inèdits o poc coneguts, com les *Notes i records (1902-1913)* (1952), les dues llibretes intitolades *El temps* (I i II), el manuscrit *Els meus llibres i jo* (1956), l'assaig polític *Mentrestant* (1943) i l'article *Sobre una futura misió de España* (1953). La tria de materials crítics i biogràfics es completa, a la vegada, amb la inclusió d'algunes notes

interpretatives de la personalitat de l'escriptor, que es presten a una interpretació freudiana. Els trets més destacats de la seva formació són les crisis asmàtiques (que el convertiran en un lector sensible i precoç, p. 271) i l'ascendència del cognom Serrahima, que es remunta a la creació, per part de l'avi, d'un dels bufets d'advocats de més prestigi entre la burgesia barcelonina (aquesta responsabilitat –interpreta Giró, potser de manera massa reiterada– creà en Serrahima un cert afany de notorietat, p. 107). L'experiència de la Guerra Civil i la immediata postguerra –testimoniada a *Memòries de la guerra i de l'exili*–

l'obligarà a assumir unes funcions socials determinades, com la «cria i exportació del capellà» (nom amb què es designà la pràctica d'expatriar mossens mitjançant l'obtenció de passaports, p. 84) o la de «pal de paller» (quan, més enllà de la divergència ideològica, serví d'eix d'unió d'algunes de les iniciatives civicoculturals que es gestaren en l'exili interior dels anys quaranta, com la de Miramar, p. 106).

Una de les reflexions més interessants del llibre és la que assumeix la relació realitat-ficció en un sentit ampli, que afecta tant els estudis sobre la novel·la –centrats en la psicologia dels personatges– com les biografies i la literatura del jo –que situen uns ascendents (Joan Maragall i Josep M. Capdevila en les biografies homònimes; G.K. Chesterton i Emmanuel Mounier en els retrats de *Coneixences*) i modulen una veu personal, d'intenció testimonial, més veraç que la de les novel·les (vegeu el mètode de treball de l'escriptor a la p. 145). Allò que preval, però, en l'estudi, és l'anàlisi de l'aportació serrahimiana a la renovació del catolicisme, sobretot amb la creació de la Federació de Joves Cristians, la fundació d'Unió Democràtica de Catalunya i la redacció d'*El Matí* entre 1930-1934. Es remarca, pel que fa a l'assaig polític (*Democràcia i sufragi*) i religiós (*El fet de creure*), la influència de l'obra de Jacques Maritain i el vincle amb el personalisme de Mounier –iniciat arran de la relació amb l'*Esprit* (1936). L'anàlisi de la ingent producció memorialística remet al *tempus fugit* de Proust, a partir del qual es conforma una escriptura clandestina, que li permet d'exercir

de cronista de la «intrahistòria» en un format concentrat i curt, disposat segons les convencions del dietari. Aquesta obra memorialística –la més ben valorada– evidencia la grafomania d'un autor que entenia l'escriptura com la «manera d'explicar unes coses» amb claredat i rigor (p. 130).

Després d'aquesta primera contribució comprensiva, parcialment deutora dels treballs de Jaume Lorés, Hilari Ragner, Josep Benet i Joaquim Molas, queden alguns buits. Manca, en primer lloc, l'estudi de l'obra de teoria literària (la triada *Llegir i escriure*, *La crisi de la ficció* i *Marcel Proust*), que caldria posar en relació amb els corrents teòrics introduïts al tombant dels anys 50-60 i, en especial, del realisme històric i de l'estètica de la recepció. I, en segon lloc, falta aprofundir l'anàlisi de l'obra de creació –que no s'aparta de l'etiqueta de *novel·la burgesa*, encunyada per Espriu al pròleg de *Després*– i l'articulació d'un discurs crític sobre l'art de la novel·la (tant en l'etapa de preguerra –a *Una visió de conjunt de la novel·la catalana*– com a les ressenyes de postguerra, especialment en les pàgines de *Serra d'Or*, on es debat la viabilitat d'una novel·la catòlica catalana). Caldrà fer-ho a mesura que es vagin recuperant papers. Esperem-ho.

Maria Dasca

Universitat de Barcelona